

NEMOCENSKÉ POISTENIE AKO NEODDELITEĽNÁ SÚČASŤ SOCIÁLNEHO SYSTÉMU

Abstrakt

Príspevok je venovaný stručnej charakteristike nemocenského poistenia ako neoddeliteľnej súčasti sociálneho systému každého štátu. Popisuje jeho pôvod, úlohy, funkcie a zdôrazňuje nevyhnutnosť reformných procesov sprevádzajúcich jeho vývoj. Ďalej sa venuje zdrojom a metódam financovania zdravotníctva vo vyspelých krajinách, individuálnemu a skupinovému poisteniu a záverom komparácii nemocenského a životného poistenia.

Kľúčové slová

Nemocenské poistenie, zdravotné poistenie, súkromné nemocenské poistenie, metódy financovania, individuálne poistenie, hromadné poistenie.

1 ZÁKONNÉ A SÚKROMNÉ NEMOCENSKÉ POISTENIE

Dôležitú úlohu pri vytváraní sociálneho prostredia v každej krajine majú subjektívne činitele a z nich najmä zdravotné uvedomenie človeka. Zdravie a choroba sú základné kategórie sociálneho lekárstva, predstavujú dynamický proces, ktorý prebieha v integrálnom systéme – človek a prostredie.

Ochrana zdravia je súhrn opatrení spočívajúcich v predchádzaní vzniku, šírenia a v obmedzení výskytu ochorení a iných porúch zdravia, v zlepšovaní zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a vo výkone štátneho zdravotného dozoru.

Zákonné a súkromné nemocenské poistenie má vo väčšine krajín, v ktorých existuje, rovnaký pôvod: nutnosť odbremeniť jednotlivca od ekonomických následkov choroby a tieto rozložiť na spoločnosť. V niektorých krajinách zákonné poistenie poskytuje zásadne vecné služby, zatiaľ čo súkromné poistenie ponúka širokú škálu úhrad liečebných nákladov. [2]

Zákonné nemocenské poistenie sa financuje vlastnými príspevkami alebo z daňových prostriedkov. Príspevky sa vymeriavajú buď percentuálnou sadzbou z príjmu, alebo nezávisle od príjmu. Často je zákonné nemocenské poistenie podporované priamymi štátnymi dotáciami, čím sa dotujú ceny úkonov poistného plnenia. Využívajú sa tiež daňové výhody. [5]

Príjmy súkromného nemocenského poistenia sú v každej krajine rôzne. Pole pôsobnosti súkromných nemocenských poisťovní je o to menšie, čím menej osôb je zapojených do poistenia a čím rozsiahlejšie sú štátne služby. Na pokrytie nemocenských nákladov ponúkajú pracovníci poisťovní zmluvy, na základe ktorých sa hradia buď náklady na plnenie jedného, alebo viacerých poistných rizík. Na vyrovnanie ušlého zárobku je možné uzatvoriť samostatné alebo spojené poistenie, ktoré pri prechodnej práceneschopnosti pamätá na platenie nemocenskej dennej mzdy a v prípade stálej pracovnej neschopnosti na platenie dôchodkov. V niektorých krajinách však patrí krytie trvalej práceneschopnosti k životným poistkám.

Nie v každej krajine sa od seba odlučujú zdravotné poistenie a nemocenské poistenie tak, ako u nás. V mnohých krajinách je nemocenské poistenie zložkou zdravotného poistenia.

Sú dokonca krajiny, ktoré nerozlišujú tieto dva termíny. Tam sa udomácnil jediný termín – zdravotné poistenie (podrobnejšie v [2]).

2 REFORMNÉ PROCESY A ZDROJE FINANCOVANIA

Vo väčšine ekonomicky vyspelých krajín dochádza k reformným procesom v oblasti zdravotného a nemocenského poistenia. Hľadajú sa nové riešenia pri financovaní tohto poistenia. Ide o hľadanie zdrojov, ktoré sú menej závislé od výkyvov hospodárskej sily krajiny. Základným cieľom týchto zmien je zabezpečiť pre svojich občanov vysokú úroveň sociálnej istoty.

Hlavným zdrojom financovania zdravotníckych služieb v krajinách Európskej únie sú prevažne verejné finančné inštitúcie, ktoré popri pacientoch a zdravotníkoch vstupujú do systému financovania ako tretí nezávislý subjekt. Ich povinnosťou je vyrovnať náklady zdravotníctva za služby, ktoré boli poskytnuté pacientom. Tieto inštitúcie nemôžu priamo ovplyvňovať požiadavky pacientov a nemajú kompetencie vo vzťahu k zdravotníctvu. Všetky krajiny Európskej únie hľadajú v súčasnosti možnosti na zníženie nákladov na zdravotnícke služby. Tieto náklady sa zvyšujú viac, ako je únosné v porovnaní so zvyšovaním kvality služieb a zlepšovaním zdravotného stavu populácie.

Všeobecné metódy financovania zdravotníctva uplatňované vo vyspelých krajinách možno rozdeliť do troch skupín:

1. súkromné poistenie,
2. sociálne poistenie spolu s rozpočtovými prostriedkami,
3. prevažne z daní.

3 INDIVIDUÁLNE A HROMADNÉ POISTENIE

Jednotlivé druhy zdravotného, prípadne nemocenského poistenia majú presne stanovené okruhy osôb, ktoré sa môžu u nich poistiť.

Poistené osoby možno v skoro každej krajine rozdeliť na dve základné skupiny:

- *povinne poistení,*
- *dobrovoľne poistení.*

Časť z celkovej sumy povinného poistenia hradí zvyčajne zamestnávateľ, nezamestnaným a študentom poistné hradí štát. Členovia rodiny povinne poistených sú automaticky poistení, bez zvláštnych príplatkov k poistnému. Ak sa občan rozhodne pre dobrovoľné poistenie, toto sa týka len jeho osoby a každý rodinný príslušník sa musí poistiť osobitne.

Súkromné nemocenské poistenie má dve formy:

- *hromadné poistenie,*
- *individuálne poistenie.*

Individuálne zdravotné poistenie je neživotné poistenie, jeho rozsah sa riadi poistnými podmienkami v poistnej zmluve, uzavretej medzi poistencom a poisťovňou.

Individuálne zdravotné poistenie môže mať dve základné formy:

- *poistenie zdravotnej starostlivosti,*
- *zdravotné poistenie s výplatou poistnej sumy.*

Zdravotné poistenie v komerčnej poisťovni sa môže dojednať samostatnou poistnou zmluvou alebo ako pripoistenie k životnému poisteniu. Poistné plnenie nerieši v prípade

choroby alebo úrazu priamo kompenzáciu liečebných nákladov, ale slúži ako bolestné alebo nepriamo zmierňuje finančnú náročnosť na liečenie.

Hromadné poistenie sa vzťahuje na zamestnancov podnikov a firiem, pričom sa často vzťahuje aj na ich rodinných príslušníkov. Tieto projekty hromadného poistenia sú financované z príspevkov podnikateľov a zamestnancov.

4 KOMPARÁCIA ŽIVOTNÉHO A NEMOCENSKÉHO POISTENIA

Nemocenské poistenie je definované ako poistenie, ktoré poskytuje dávky ako určitú kompenzáciu príjmu v prípade, ak osoba nemôže byť ekonomicky aktívna v dôsledku choroby alebo úrazu. Realizuje sa peňažným plnením vo forme náhrady zárobku.

Produkty životného poistenia sú splatné na základe stanovenej udalosti, ako napríklad smrť poistenej osoby. Dávka vyplácaná po nastatí zmluvne dohodnutej udalosti je fixne stanovená suma peňažných jednotiek. Smrť poisteného je podnetom na vyplatenie dávok oprávnenej osobe.

Na rozdiel od životného poistenia je nemocenské poistenie všeobecne používaný pojem na popísanie rôznych druhov poisťovacích produktov, kde výplaty dávok sú závislé na zdravotnom stave poistenej osoby. Poistná udalosť nemocenského poistenia môže byť definovaná ako jednorazová udalosť alebo dôsledok zmeny zdravotného stavu v priebehu časového intervalu. Poistná udalosť môže vyvolať výplatu rôznych následných poistných plnení, ktoré sa líšia v závažnosti a výške vyplatenej sumy. Principiálny rozdiel medzi životným a nemocenským poistením je v tom, že ak poistený životným poistením zomrie, smrť nastala a poistné plnenie je vyplatené pozostalým, zatiaľ čo v nemocenskom poistení je spôsob výplaty omnoho komplikovanejší. Poistná zmluva nemocenského poistenia chápe poistnú udalosť ako zranenie alebo začiatok ochorenia. Individuálny stav zdravia poisteného musí byť taký, aby viedol k vyhľadaniu zdravotnej starostlivosti alebo k práceneschopnosti zo zdravotných dôvodov.

Záver

V sociálnom zabezpečení zohráva nemocenské poistenie veľmi dôležitú úlohu. Umožňuje poisteným zachovať si príjem peňažných prostriedkov aj v prípade práceneschopnosti, kritickej choroby alebo materstva. Preto význam nemocenského poistenia je nepopierateľný. V zložitých životných situáciách poskytuje náhradu príjmu, a tým zabezpečuje poistenému zachovanie si životného štandardu.

Použitá literatúra

1 ŠKROVÁNKOVÁ, L. - ŠKROVÁNKOVÁ, P. 2011. *Dôchodkové poistenie*. Bratislava: EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3187-0

2 ŠKROVÁNKOVÁ, L. *Aktuárske metódy v dôchodkovom a nemocenskom poistení*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2004. ISBN 80-225-1836-0. ŠKROVÁNKOVÁ, L., BILÍKOVÁ, M. *Penzijné a nemocenské poistenie*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2002. ISBN 80-225-1532-9

3 ŠKROVÁNKOVÁ, P., HRNČIAROVÁ, L. *Využitie poistnej matematiky v zdravotnom a nemocenskom poistení*. E + M Ekonomie a Management, 2007, roč. 10, č. 3, s. 97 – 103. ISSN 1212-3609

4 POTOCKÝ, R., STEHLÍK, M.: *Stochastic Models in Insurance, Risk and Pension Funds*. Journal of the Applied Mathematics, Statistics and Informatics 1/2005. Trnava: The University of Saint Cyril and Methodius, Faculty of Natural Sciences, 2005. str. 77 – 86. ISBN 80-89034-95-0

5 <https://www.poistenie.sk/zdravotne-poistenie>

Kontaktné údaje

PaedDr. Zsolt SIMONKA, PhD. Katedra matematiky a aktuárstva, Fakulta hospodárskej informatiky, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, tel. +421 2/672 95 808, e-mail: zsolt.simonka@euba.sk